

ALFARDÍ, l'

Partida del terme de Palomar, a la vall d'Albaida (xxxii, 129.15). Situada a 3° 10' × 38° 52' (IGC). Figura en el *Rept.*, *Alfadedí*, com a alqueria d'aquesta vall «en el riu *Abobalif*»; la identifiquem amb l'*Alfardí* perquè *Abobalif* és Bufali, i el *Rept.* hi posa encara les alqueries *Gayaran* i *Junda* —que és avui el nom de la pda. i barranc que hi ha arran d'aquest poble, separant-lo del te. d'Albaida: afl. del riu d'Albaida. També es pot sospitar que *Gayaran* i *Clariano* siguin el mateix nom. Cert que hi ha Alfarrasí allí prop, uns 5 k. al NNE. de Bufali, però separat pel curs dels rius *Clariano* i *Albaida*, mentre que l'*Alfardí* és a 1 k. E. de Bufali (V. l'art. *Clariano*).

Sens dubte *Alfardí* és contracció de **Alfaredí* resultant de dissimilació de l'*Alfadedí* del *Rept.*; seguretat que encara augmenta pel fet que el *Rept.* consigna una altra alq. *Alfadedimis* (p. 484), on es repeteix la forma originària amb *-d-d-n* si bé posada en abl. pl.; encara que aquesta era lluny d'allà, en terme de Xèrica que és uns 10 k. ONO. de Sogorb. Però aquestes dues formes del *Rept.* ens menen a veure-hi el mot de l'àr. comú *haddād* 'ferret' (Dozy I, 255), «faber», «ferriari» *RMa* 85a, 381, «herrero» *PAlc* 273b35; és de l'arrel *hdd* 'agusar, aguditzar', d'on *hadīd* 'ferro', *hādd* 'agut', *hadīda* 'ferralla' etc.; el plural era *haddādīn*, que *PAlc* dona en la forma *haddīd*, *haddīdīn* per la imela granadina. I el lèxic granadí comprova el que sabem per una munió de casos semblants (*Zacatīn* etc.), que l'hispanoàrab usava aquests plurals amb el valor de l'abstracte corresponent: «*çapatairīn*: zapatería» (*PAlc*), «*guezizīn*: ansarería» (102a21); ja hem vist *Alfajarīn* a l'article *Alfagerī* i anem a veure el cas semblant d'*Alfarrasí*.

En el terme de Vistabella Mae. hi ha una pda. *l alfardé* xxix, 80.10, que en rigor també podria tenir aquesta etimologia; però com que no podria ser si no admetíem un canvi de sufix, és més probable que estigui per *alfarder* 'encarregat de cobrar el tribut de l'alfarda' (àr. *al-farda*, *DECat*).

Potser hi ha encara algun homònim d'aquell nom (cap a Gandia etc.), car l'eivissenc Joan Castelló, esmentant una forma *alfaradí*, remet a un llibre sobre la *Ciudad de Oliva* (Gandia) de J. Blay Navarro, donant a entendre que hi ha un riu sec (suposo a Eiv.) amb el nom alterat com *Fadrí* (*El Pitiuso*, 1967, p.8).

Alfares NP, veg. *Fares*

ALFARRAS

Poble vora la Noguera Ribagorçana, uns 20 k. O. de Balaguer i uns 30 al N. de Lleida.

PRON. MOD. *alfarás* o *farás*, i gentilici *farasins* o *alfarásins* Algerri i Torrelameu, 1920; igual, allí, Algerri, Tragó, 1956.

DOC. ANT. El febrer de 1153, Pere Ramon d'Erill dona «unam decimam de omnibus molendinis quos

habemus --- in terminis de Fraga et de *Alferraz*»; ell mateix l'agost d'aquest any: «laxo etiam ad predictum locum, in castro de *Alferraz*, una iugata de alodio infra [cat. ant. *enfre* 'entre'] subrigano et siccano, et locum per unum Molinum facere»; 1165: «unum caput-man-sum [mas gran] scilicet in *Alferrazo* --- et unum molendinum in *Alferrazo*» (*Cart. de Lavaix*, núms. 56, 57, 61, pp. 101, 102, 106). A penes n'hi ha cap altra dada antiga, car no figura en el cens de 1359, i la GGC solament ens informa que el Marquès d'Alfarràs tenia dret des de 1402 a 1/11 del delme i en fou senyor jurisdiccional fins a 1811 (pp. 240ss.).

ETIM. Segurament aràbiga. I probablement de la mateixa arrel *brs* 'apreciar, avaluar', que ha donat el verb *alfarrassar* 'avaluar, inspeccionant-lo, un producte agrícola'. Arrel ben descabdellada en *RMa*, 376.8, amb noms *harrás*, *hars* i *hurrás*; «estimare: *hars*, *harsa*» 93b; Dozy (I, 362b) cita en particular *harrás* en *Abenbatuta* († 1377) amb la definició «mesurer» com usual entre els àrabs de la Índia. Vegeu molt més en l'article del *DECat* I, 181-3. I és versemblant conjecturar que el nom d'acció *harrás* partint de la idea d'avaluació vagi pendre el sentit de 'collita valuosa', 'avaluada en molt': bon nom d'un terme de vida eminentment agrícola, el delme del qual ja ens resulta molt ponderat en els docs. de 1153-65, i explotat pel Marquès des del S. xv. Es podria pensar si tindria una etimologia com la d'*Alfarrasí* valencià *harrāzīn* 'sabateria'; però ho descarto, perquè així com en pobles veïns de Xàtiva i Albaida hi ha manufactures, i en pobles val. del Nord i de Villena és tradicional la producció de calçat, els moros d'Alfarràs no podien ser més que pobles cultivadors, quasi descalços, aclaparats com estaven pels atacs continus dels guerrers ribagorçans, pallaresos i urgellencs. Quant a la *e* dels docs. del S. xii, és perfectament compatible amb aquesta etimologia, tant des del punt de vista de la fonètica aràbiga com de la catalana.

ALFARRASÍ

Poble de la vall d'Albaida (cf. el que he dit s. v. *Alfardí*).

PRON. POP. *Alfarzī* a Albaida i a Alfarrasí mateix (1935). *Alfarāzī* en el poble (xxxii, 102.13, 14), a Benigànim, i a Bellús; «el camí *l'farāzī*» és el nom d'una pda. del terme de St. Pere d'Albaida (xxxii, 16.17, 10.12, 109.15); a Montaverner un dels dos inf. deia *alfarzī*; després, amb articulació més acurada, sento a ell mateix i a l'altre *alfarāzī* (xxxii, 102.7), 1962. O sigui que totes dades són de *s* sonora.

DOC. ANT. En el *Rept.* l'ed. Bofarull imprimeix *Albarrazin* (pp. 513, 339). Verificat sobre l'ed. facsímil, aquest passatge es lleigeix, dos cops, «*Albarrazin*, in valle Albayda» i quatre vegades *Albarrazī* (ed. facs. 398 i 399, on en dos llocs es veu la tilde ben clara i una altra vegada no s'hi veu). MtzFerrando en un doc. de 1273 imprimeix «la alqueria de *Alfarracino* en ° de id.» (*Doc. Val. ACA* I, 1448, 1478), però dono per